

نقوش سکه های باستانی؛ حکومت تیموری

پژوهش و نگارش:

لیلا فتحی

فهرست مطالب

۷	پیشگفتار
۹	فصل اول: ویژگی های تاریخی و هنری در سکه ها.....
۱۰	سکه های آغازین - سکه چیست؟
۱۲	چگونگی ضرب سکه
۱۴	تاریخ سکه
۱۵	پیدایش پول
۱۵	حلقه های دانه کالا
۱۶	سکه های پیش از اسلام
۱۸	سکه های اوایل دوره اسلام
۲۰	ارزش و برابری سکه ها
۲۱	تاریخ گذاری در سکه ها
۲۲	شکل های مختلف سکه ها
۲۲	برخی واحدهای وزنی و اسمی
۲۳	نام گذاری سکه ها براساس شیوه ضرب
۲۴	برخی تعاریف سکه شناسی
۲۷	فصل دوم: ویژگی اقتصادی و فرهنگی دوره تیموری.....
۲۸	حکومت تیموری
۳۰	تاریخ سیاسی، اجتماعی و اقتصادی دوره تیموری
۳۱	اوضاع تاریخی در آسیای مرکزی پیش از روی کار آمدن تیمور
۳۳	سیاست گذاری هنری تیمور
۳۴	سیاست پولی و مالی امیر تیمور و سکه های وی
۳۸	سکه های اخلاف تیمور
۴۰	سکه های شاهرخ
۴۱	الغ بیک و سکه های او
۴۳	اخلاف تیمور در ماوراءالنهر و سکه های آن ها
۴۴	اخلاف تیمور در خراسان و سکه های آن ها
۴۵	شعائر دینی موجود در سکه های دوره تیموری
۴۶	القاب و عناوین
۴۸	واژه های فارسی، عربی، ترکی و مغولی بر سکه های تیموری
۴۹	رسم الخط

۴۹	اوزان و مقادیر سکه ها
۵۴	نقوش سکه ها
۵۵	ضرابخانه ها
۵۶	ضرابخانه های دوره تیموری مورد بررسی در این کتاب
۱۲۳	فصل سوم: تحلیل ویژگی های نقوش سکه ها.....
۱۶۱	تحلیل عمومی سکه ها
۱۶۲	جدول شماره ۱: سکه های تاریخ دار
۱۶۳	جدول شماره ۱: سکه ها با تأکید بر نقوش حیوانی
۱۶۴	جدول شماره ۳: نقوش سکه ها با تأکید بر خطوط مختلف
۱۶۶	جدول شماره ۴: سکه های سورشازدار
۱۶۶	جدول شماره ۵: سکه های دوره های مختلف تیموری
۱۶۹	جدول شماره ۶: سکه ها با تأکید بر نقش گیاهی
۱۷۱	جدول شماره ۷: سکه ها با تأکید بر متن های ضرب
۱۷۳	جدول شماره ۸: سکه ها با نماد امیر تیمور
۱۷۴	جدول شماره ۹: سکه ها با تأکید بر نقوش
۱۷۵	جدول شماره ۱۰: سکه ها با تأکید بر القاب و عناوین
۱۷۶	جدول شماره ۱۱: سکه ها با انواع خطوط با متن شهادتیه
۱۷۷	جدول شماره ۱۲: سکه ها با تأکید بر حاشیه
۱۸۰	ویژگی های نقوش دوره تیموری
۱۸۱	منابع و مأخذ

پیش‌گفتار

بدون شک سکه‌ها از جمله اسناد دست‌نخورده و قطعی از دوره‌های مختلف تاریخی هستند که امروزه می‌توان با بررسی آن به بسیاری از نکات ناشناخته و نقاط مبهم اعصار پیشین دست یافت. چه بسا رخدادهای تاریخی که به واسطه نفوذ حکومت‌ها و دولت‌های مخالف به نفع یا به خلاف نگاشته شده و در دوره‌های پسین دچار تغییرات شده باشند. اما دست‌برداران در نگارش سکه‌ها کاری ناشدنی و عبث می‌نماید.

سکه‌ها، در مطالعه چگونگی وضع اقتصادی، نظام اجتماعی و سیاست پولی-مالی و منابع کتبی تاریخ، می‌توانند در عین حال، سکه‌ها اسنادی هستند که در روشن ساختن وضعیت روابط اقتصادی-تجاری گذشته، وقایع تاریخی، هنری و فرهنگی، اطلاعاتی پُر ارزش را در اختیار می‌گذارند. همانگونه که عنوان شد دوره تیموری، دوره اعتلای فرهنگ و هنر در ادوار اسلام ایران بوده و همیشه مورد توجه بوده است.

دوره تیموری در شکل‌گیری جنبه‌های صنعتی از هنرهای اسلامی و رونق آن موقعیتی بسزا داشته است. اگرچه در مواردی مقدمات رواج بعضی از شعبه‌های هنری به ادوار پیش از آنها تعلق دارد ولی با این وصف، کوشش‌های تیموری در اعتلای هنرهای اسلامی انکارناپذیر است، زیرا آن‌ها با جمع‌آوری هنرمندان و صنعتگران توانستند در سمرقند و بخارا و هرات و خراسان و فارس مرکزیت هنری برجسته‌ای به دست آورند.

موضوعی که در این کتاب به آن پرداخته شده است، تأثیر شاه‌دولت تیموری در متن جامعه‌ی آن روزگار است که به زیبایی در آینه‌ی سکه‌های نقره، برنزی و مسی این دوره خودنمایی می‌کند.

در این پژوهش که تعداد ۲۰۰ قطعه سکه دوره‌ی تیموری از موزه‌های مختلف (تماشاگاه پول، موزه‌ی ایران باستان، موزه‌ی آذربایجان، موزه‌ی مهر و سکه‌کوش) و برخی نیز از مجموعه‌های شخصی و کتب مربوطه جمع‌آوری و مورد مطالعه قرار گرفته است، در نهایت ۸۶ قطعه از سکه‌ها با توجه به ویژگی‌های خاص، در قالب جدول

شناسنامه ای با تجزیه و تحلیل خطی ارائه شده است؛ تا با شناسایی و معرفی مقایسه ای نقوش و طرح هایی که در شهرهای مختلف محل ضرب این سکه ها مورد استفاده قرار گرفته، زمینه را برای مطالعه هنر در این دوره و مقایسه با هنر سایر ادوار تاریخی فراهم نمائیم.

برخود لازم می دانم از جناب مهندس حسن پاکزادیان، مؤسس موزه ی مهر و سکه کومش، مسئول موزه جناب آقای پازوکی که در طول این پژوهش در نهایت صبر و حوصله، با ارائه اصل سکه ها و اطلاعات مربوط به آنها، بنده را یاری نمودند کمال تشکر را داشته باشم.

با سپاس

لیلا فتحی